عقبی ته سفر

لیکوال:

الحاج عزیز محمد (پردیس)

د میدان شهر د خروټو د کلي اوسیدونکی

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب ځانګړني

د کتاب نوم:	عقبی ته سفر
لیکونکی:	الحاج عزیز محمد "درویش"
ډیزاین:	محمد جواد "مبارز"
د چاپ کال:	۱۳۹۶ هـ ش
د چاپ شمیر:	(۱۰۰۰) جلده
ټلیفون نمبر:	۰۷۰۷۸۵٤۹٤۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب لړلیک

د دې کتاب متعلق یو څو خبرې ۱
مرګ د مومن لپاره یوه خدايي ډالۍ ده ۱
د ځنکدن د حالت بیان ۳
د ځنکدن حالت ۴
د شهید احکام..۷
د مړي د لمبولو طریقه ۹
مړي ته د کفن ورکولو طریقه ۱۲
د کفن ورکولو طریقه ۱۲
ښځې ته د کفن ورکولو بیان ۱۳
د جنازې د وړلو بیان ۱۴
د جنازې د لمانځه مسایل او طریقه یې..۱۷
د جنازې د لمانځه ترتیب او طریقه یې ۱۹
د جنازې د لمانځه فرضونه..۲۰
او د جنازې سنتونه درې دي: ۲۰
د مړي د ښخولو بیان او مسایل.. ۲۳
متفرقې مسئلې ۲۵
د قبر د حالت بیان او مسائل.. ۲۷
د حضرت سلیمان علیه السلام کیسه ۳۴
هر مسلمان باید امیدونه مختصر وساتي ۳۶
علماء کرامو فرمایلي چې پر زړونو کې نور(رڼا) څلور شیان پیدا کوي: ۳۶
او هغه څوک چې بیا خپل امیدونه اوږده اوږده ساتي نو الله پاک هغه په
څلور قسمه عذابونو اخته کوي: ۳۷
علماء کرامو بیا لیکلي چې د زړه سختي څلور شیان پیدا کوي: ۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د دې کتاب متعلق يو څو خبرې

دا کتاب په نامه د عقبی ته سفر وليکل شو، دا خاص د هغو مسلمانانو لپاره، چې ټول خپل ژوند يې دنيوي کاروبار باندې مشغول ساتلی وی، او تل پدې فکر کې وي چې همدا دنيا ده او د دنيا همدا عيش و نوش مزی او چرچې به وي او بلي خواته مخه نلرو، نو چا د بي علمی په وجه ځان غافله کړی، څوک د دنيا په عيش و نوش باندې مست دي، څوک د مال او دولت په خزانو دوکه شوي دي بعضې داسې فکر کوي چې تل به دا دنيا او دولت وي او هم به زه يم، بله دنيا څه او کار يې څه، نه ګرانو ورونو ! بله دنيا راتلونکي او راروانه ده، ډير اوږد سفر او غټ غټ منزلونه مخکې راته پراته دي لکه د عقبی په سفر کې د ځنکدن، قبر، پل صراط، تله د ميزان او د حشر د ورځې سوال او جواب منزلونه راته مخکې په کمين کې لاره راته محاصره کړي ده، بلکل د نجات لاره نلرو او نه بله د نجات لاره راته شته.

که غواړو چې د عقبی د سفر لپاره، ځان سره د خپل نجات لپاره څه ولرو نو بايد د دې کتاب ليکل شوې خبرې په غور ولولو، او پوره عمل پرې وکړو، ترڅو مو الله تعالی د عقبی سفر راته اسانه او لنډ کړي.

مرګ د مومن لپاره يوه خدايي ډالۍ ده

حديث شريف: دا چې خپله د فخر کاينات او رحمت للعالمين حضرت محمد صلی الله عليه واله وسلم مبارک ارشاد دی، هغه فرمايي چې مرګ د مومن لپاره يوه خدايي ډالۍ ده، مطلب دا چې مرګ د مومن لپاره، د دنيوي تکليفونو د خلاصون بهترينه وجه ده، او جنت ته د داخليدو، او خپل رب سره د ملاقات ذريعه ده، او بنده د يوه عالم نه بل عالم ته انتقالوي چې د دې مثال علماء کرامو د مور خيټې ماشوم سره يې داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شودلی دی ماشوم د مور خیټه کې داسي فکر کوي چې بې له مور خیټې نه بله دنیا هیڅ نشته وروسته چې بیا دنیا ته راشي، بیا هلته ورته معلومیږي چې دا خو دنیا ده، نو همدا رنګه د دې دنیا نه بله دنیا هم شته، کله چې مړ شي تعلق یې عالم برزخ او عالم ارواح سره شی نو دا دنیا هسې ورته ښکاري لکه چې ماشوم ته د مور خیټه ښکاره کیده، بیا به داسې فکر کوي چې د دنیا عمر خو یو خوب وو یا خیال[۱].

اوس خو دا ښکاره خبره ده چې هر زیروح د مرګ څکونکی دی او د مرګ نه خلاصون نلري هغه زیروح په انسانانو کې هغه مومن وی یا کفر وی، نر وي او که ښځه، لوی وي او که کوچنی، امیر وي یا خادم، پادشاه وي او که ګدا، صالح وي یا فاسق او فاجر، نو خامخا د مرګ پنجې ته ورځي، او د مرګ پیاله به نوش کوي، حتی چې انبیاؤ علیه السلام هم ترې مستثنی نشول چې خپله سردارد کونینو هم پکې شامل او د دې فاني دنیا نه یې رحلت کړی.

دا چې د مرګ سلسله ابتدا نه یعنې د مخلوق د پیدایش نه شروع شوي دا به تر قیامته ادامه کوي لکه چې خپله الله تعالی خپل کلام پاک کې فرمایلي چې (كُلُّ نَفْسٍ ذائِقَـةُ الْمَـوْتِ) یعنی هر زیروح به په خپل وخت سره مري هیڅ رد او بدل پکې نه راځي، الله تعالی بل ځای کلام پاک کې فرمایلي: (خَلَقَ الْمَـوْتَ وَالْحَيـاةَ لِيَبْلُـوَكُمْ أَيكُـمْ أَحْسَنُ عَمَلًا) یعنی نیک بخته هغه څوک دی چې دی په خپل ځان د الله پاک حکمونه او د نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم مبارکې طریقې عملي کړي، او خپل دنیوي ژوند ، د شریعت په رڼا کې په عبادت او بندګی سره تیر کړي.

کله چې انسان پیدا کیږي، دې ژاړي او خپلوان یې خوشحالي او خنداګاني کوي نو کله چې دې خپله مري خپله خوشحالي کوي، خپلوان

---

[۱] رواه درمختار و شامی

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې ورپسې ژړا او انګولاوې کوي.

د ځنکدن د حالت بیان

کله چې مسلمان د دنیا نه رحلت کوي نو سنت طریقه دا ده چې نور مسلمانان به هغه مسلمان چې د ځنکدن وخت یې راشي نو مخ به یې قبلې خواته واړوي یعنې ښي اړخ به یې قبلې خواته کړي، ځنې بیا وایې چې ستوني ستغ به یې څملوي چې پښې یې قبلې خواه راشي، سر لاندې به یې یو شی کیږدي، چې مخ یې قبلې ته برابر شي او پورته آسمان ته ونګوري، او که په اړولو او رااړولو کې ورته تکلیف وو نو پر خپل حال به یې پریږدی، نو کله یې چې ساه اخیستل شروع کړل (او ژر ژر یې نفس اخیستل شروع کړ) او پښې یې سستې شوې، رګونه یې ودریدل، پوزه یې کګه شوه او د غوږونو دواړو خواوې نرمې د ژیړې د شنه کیدو هغه خوا یې چې کیناستی نو دا یې د ځنکدن حالت دی.

په ناستو خلقو کې به یو شخص په کلاره په ټیټ اواز ورته د کلمې شریفې (لا اله الله محمد رسول الله) تلقین شروع کړي، پدې خاطر چې ورته فکر یې شي او دی یې هم ووایي، لیکن نه به ورته وایي چې ویې لوله، دا ځکه چې دا ډیر سخت حالت دی داسې نه چې بل څه یې د خولې نه ونه وځي.

د کلیمې شریفې د تلقین نه مقصد دا دی چې ځنکدن کې د دې شخص ژبه په کلمه شریفه جاري شي، که یې یو وارې په تلقین کې کلمه وویله ورته کفایت کوي. نور به تلقین کوونکی چپ کیږي، دا ځکه چې مراد یې حاصل شو، او که یې د تلقین وروسته بیا خبرې وکړې بیا به ورته کلمه شریفه شروع کړي یا به سورت یاسین پرې شروع کړي، دا ځکه چې د سورت یاسین په لوستلو سره یې ځنکدن اسانیږي، که چیرې دې وخت کې له دې نه کومه د کفر خبره ووتله بد به پرې نه وایو، مونږه به دا وایو

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ځنکدن د سختی له وجې نه يې عقل پر ځای نه وو نو ځکه دا خبره ورنه وو تله، دا معاف دی الله تعالی دې پرې رحم وکړي[1].

مسئله: کله چې مړي نه ساه وتله د مړي اندامونه به برابر کړل شي، يعنې سترګې به يې پټې کړل شي، زنه به يې وتړل شي، د دواړو پښو غټې ګوتې به يې وتړل شي، او که يې سترګې نه پټيدي نو په کراره کراره به يې ورته پټې کړی، پدا سې حالت کې به (بِسْمِ اللهِ وَعَلَى مِلّةِ رَسُولِ الله) وايي نور نو په مړي باندې تر غسل ورکولو قرآنکريم لوستل مکروه دي. کله يې چې مړی وغزاوه بيا به لږ غوندې عود يا لبان يا څه بله خوشبويي ورته ولګوی. دا سې وخت کې که څوک جنب وي يا دا چې ښځه په حالت د حيض يا نفاس کې وه هغه به ورنه وځي، نور به کوشش وکړل شي چې د مړي تکفين په چالاکۍ وشي بهتره خبره ده[2].

د ځنکدن حالت

مجاهد رحمه الله فرمايي چې کله سړی د مرګ حالت ته نږدې شي نو پدې وخت کې ورته د خپل مجلس او ميني د ملګرو صورتونه راشي، که چيرې يې ملګري صالح او نيک خلق وي هغې يې مخې ته راشي او که چيرې يې د مجلس ملګري فاجر او فاسق خلک وي هغه به يې مخې ته راشي، نور نو زمونږه د مسلمانانو قضاوت پوري اړه لري چې کوم ملګري بهتر دي.

حضرت سفيان رحمه الله بيا فرمايي چې کله ملک الموت د انسان زړه د مرګ حالت کې مسح کړي نو دې وخت کې دی د خلکو د پيژندګلوی نه خلاص شي، ژبه يې بنده شي، د نيوی ټول شيان هير کړي بيا فرمايي چې که چيرې دی د مرګ په نيشه سپور نه وي ده به د ځنکدن د تکليف د وجې

[1] رواه دورمختار و بحر رايق
[2] رواه فتاوه هنديه و شامی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په ناستو خلکو توره چله ولی وه[۱].

به بعضي روایاتو کې راځي چې کوم وخت ساه حلق ته راشي نو په دغه وخت کې شیطان ابلیس د ده د ګمراه کولو ډیر کوشش کوي، چې انسان ګمراه کړي او خطا یې باسي.

حضرت جنید رحمه الله کله چې وفات کیده چا ورته کلمه شریفه (لا اله الا الله) تلقین کوله، نو ده مبارک ورته وفرمایل چې دا ما مخکې یاده کړې ده، او تر اوسه پورې مې دا مبارک لفظ هیر کړی هم ندی، چې اوس یې تاته یاد کړم، فعلاً الحمد لله دا مې وظیفه او ژبه مې پرې لمده ده.

بل ځای یو جلیل القدر صحابي فرمایلي چې ماته یوه عابد وویل چې په بصره کې یو سړی وفات کیده خلکو به ورته کلمه شریفه د (لا اله الا الله) تلقین کوله، او د ده په ژبه به لس لس روپۍ راتله، او دا هم په لس لس روپۍ پر ژبه به یې ویل[۲].

حضرت موسی علیه السلام کله چې وفات شو الله پاک ورنه وپوښتل چې ای موسی! د مرګ حالت دې څنګه وو بیان یې وکړه، موسی علیه السلام عرض وکړو چې یا الله! ته د زړونو مالک یې او په هر څه واقف یې لیکن ما د ځنکدن حالت پر خپل ځان داسې ولیده لکه څنګه چې ژوندی مرغه په اور باندې اړوی او رااړوي، چې نه هغه مري او نه یې ساه وزي، او نه الوتلی شي او دی د کبابیدو حالت کې وي[۳].

بل روایت کې بیا د ځنکدن حالت داسې بیان شوی دی لکه څنګه چې د ژوندی وزه یا چیلۍ څخه پوستکی اوباسي[۴].

---

[۱] رواه فضایل صدقات
[۲] رواه فضایل صدقات
[۳] رواه فضایل صدقات
[۴] رواه فضایل الاعمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

حدیث شریف: یوه حدیث کې نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي چې د ځنکدن د حالت مشکل داسي دی لکه څنګه چې یو انسان پر بدن باندې (۳۰۰) درې سوه توري خوړلي وي، او د توري هر پرهر پر بدن ښکاري، نو د درې سوو تورو ګزار پر بدن او تکلیف د ځنکدن یو شان وي[1].

حدیث شریف: نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي چې تاسو مرګ ډیر ډیر یادوی ځکه چې دا عمل ستاسو ګناهونه لري کوي، او د دنیا سره بې رغبتي درته پیدا کوي[2].

حدیث شریف: د نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم مبارک ارشاد دی فرمایي چې: ای خلکو ! د مرګ نه رومبی تاسو د ګناهونو نه توبه وباسی، او په نیکو اعمالو تلوار وکړی، هسې نه چې په بل کار مصروف شئ او توبه درنه پاتي شي، الله پاک سره خپل زړه وتړئ، او خپله ژبه په ذکر سره عادت کړئ، او خپله صدقه مستحقینو ته خفیه ورکړئ[3].

یو بزرګ فرمایي:

۱. چې دا د تعجب ځای دی چې څوک پدې یقین ولري چې مرګ شته او هر وخت راتلونکی دی، نو دی بیا ولې په لړ غوندی خوشحالۍ دی خوشحالي کوي؟

۲. بل د تعجب ځای دا دی چې څوک پدې یقین ولري چې دوزخ حق دی حشر یې معلوم ندی نو بیا ولې په خبره خاندي؟.

۳. دا هم د تعجب ځای دی چې دوی د دنیا انقلاب ښهویني، نو بیا ولې په دنیاوي معاملو مطمئین کیږي؟.

---

[1] رواه فضایل صدقات
[2] رواه فضایل اعمال
[3] رواه فضایل صدقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. دا هم د تعجب ځای دی چې پدي یقین ولري چې تقدیر برحق دی او څه چې ورته مقرر وي هغه به خامخا ورته رسیږي، نو بیا ولي مصیبتونه اوچتوي؟![1].

مسلمه بن عبدالمالک رحمه الله د وفات وخت کې ډیر ژړل، چا پوښتنه ورنه وکړه چې ولې ژاړې؟ ده ورته وفرمایل چې زه د مرګ د ویرې څخه نه ژاړم، زه پدې ژاړم چې ما (۳۰) کاله په جهاد کې تیر کړل، څو مره مې چې جهاد ته ادامه ورکړه لیکن زه شهید نشوم، دا دی اوس د زنانه وو غوندې په کټ کې پروت او په سړه تبه مرم[2].

یوه حدیث شریف کې راغلي چې یوه ورځ حضرت بي بي عایشې رضي الله تعالی عنها نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم څخه پوښتنه وکړه چې اې د الله پاک رسوله ! چې بې د شهادت نه بل څوک د شهادت درجه وړای شي او د شهیدانو ډله کې شاملیدای شي؟ نو نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم ورته وفرمایل: چې څوک یوه شپه او یوه ورځ کې (۱۰۰) سل واري مرګ یاد کړي نو هغه شخص د شهیدانو ډله کې شاملیدای شي[3].

د شهید احکام

شهید پر درې قسمه دی:

۱. دنیوي شهید. ۲. اخروي شهید. ۳. صرف د آخرت شهید.

دنیوي او اخروي شهید ته غسل نه ورکول کیږي، باقاعده کفن هم نه ورکول کیږي ولې چې اخروي ته ثواب ډیر دی.

دوهم قسم شهید حکم بیا دا دی چې هغه ته د نورو مړو غوندی غسل

---

[1] رواه فضایل صدقات
[2] رواه فضایل اعمال
[3] رواه فضایل صدقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

او کفن ورکول کیږي او په آخرت هم ورته ثواب شته.

اول قسم شهید ته کامل شهید ویل کیږي چې د هغه لپاره (۷) اوه شرطونه دي:

اول مسلمان دی کافر شهید کیدای نشي.

دوهم او دریم شرط یې دا دی چې عاقل او بالغ وي نو که په وړوکي توب یا دا چې لیونتوب کې ووژلی شي په اول قسم شهادت کې شامل دی.

څلورم شرط یې دا دی چې هغه پاکی کې شهید شي، په جنابت کې نه وي، او ښځه په حیض او نفاس کې نه وي.

پنځم شرط یې دا دی چې بې ګناه وژلی شوی وي یا یې سوزولی وي یا غرق شوی وي نو دا شهید په اول قسم کې شامل ندی، او که څوک په شرعي جرم ووژل شو هغه هم شهید ندی غسل وغیره هر څه ورته ورکول کیږي.

شپږم شرط یې دا دی چې یو مسلمان راپورته شو بل مسلمان یې غیر جارحه آله باندې وواژه یا یې په جارحه آله په خطایي سره وواژه، یا دا چې څوک مړ وموندی شو، نو بیا په داسي حالت کې قاتل باندې مالي عوض واجب دی او قصاص نه خلاص دی.

اووم شرط یې دا دی چې کوم شخص په جارحه یا غیر جارحه آله مړ شو، نو دا هم په اول قسم شهادت کې شاملیدای نشي، او که چیرې څوک د خپل نفس بال او بچ یا د بل مسلمان د دفاع حالت کې ووژل شو نو دا کامل شهید دی[1].

مسئله: که څوک د الله پاک لاره کې شهید شو، او مذکوره شرایط او

---

[1] رواه درمختار و شامی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شواهد پکې نه وي نو دا هم شهید دی خو صرف دا شهید د آخرت شهید دی یعنې ثواب موعود ورته نشته، لیکن د دنیا احکام به نورو مړو غوندي ورباندي جاري کیږي، یعني غسل او کفن به ورکول کیږي[۱].

د مړي د لمبولو طریقه

مسئله: د مړي د لمبولو مستحبه طریقه داسي ده چې اول به تخته راوړی شي، ښه به یې پاکه و مینځي لږ غوندي خوشبویي به پرې ولګول شي، مړی به پرې ځملوي جامې به یې په کلاره ورنه وباسي، دا ځکه چې هغه د ځنکدن د سختیو نه تکه او پارچه پارچه وي، حال یې بیان شوی دی لیکن مړی به په تخته راستن ته برابر چې مخ یې قبلې خواته وي، او که نه بهتري یې بیا پر دې کې ده چې پښې یې د قبلې خواته کړي، شاه په تخته به یې ځملوي د تختې د سر خوا به لږ غوندي جګه او د پښو خوا به یې لږ غوندې ټیټه وي، مړی به مایل غوندي په تخته پروت وي[۲]

مسئله: په غسل ورکولو کې به کله یې چې جامې ورنه لرې کړې، په فرضو به یې یوه پاکه پرده واچوي غسل ورکونکی به یوه خلیطه په لاس کوي، اول به استنجاء وکړي، استنجا به اول په لوټو بیا به یې په اوبو استنجا ورکړي، اوبه اچونکی به اوبه په پرده اچوي، غسل ورکونکی به استنجا ورکوي، کله چې استنجا نه خلاص شو، دا خلیطه به لرې کوي.بیا به دواړه لاسونه درې واري تر مړوندو پورې، بیا به یې خوله درې واري ومینځي حتی شونډو لاندې به اوبه ورسوي بیا به یې پوزه درې واري حتی چې د پوزې نرمی یې د ننه لمدې شي، بیا به یې مخ درې واري بیا به یې ښی لاس تر څنګلو پورې او بیا به یې چپ لاس تر څنګلو پورې ومینځي بیا به یې د سر مسح وکړي آخر کې به یې دواړه پښې تر بجلکو

---

[۱] رواه درمختار، شامي و بحر رایق

[۲] رواه عالمګیر او شامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې درې وارې ومينځي لکه څنګه چې ژوندی شخص د لمانځه لپاره اودس کوي، په همدې شکل به اودس ورکړي.

که چيرې مړی جنب وو يا دا چې ښځه د حيض او نفاس په حالت کې وه دلته عالمانو فرمايلي چې د څهار اندام اودس وروسته به د مړي سر او ږيره په صابون يا بل شی ومينځي چې صفا شي، شرط دا دی چې سر يې وينښتان ولري.

بيا به مړی په کيڼ اړخ په تخته واړوي په شير ګرمه اوبو البته عود يا د بيري پاڼې به پکې جوش شوي وي، درې وارې به يې د سر نه تر پښو پورې اوبه پرې واچوي، چې ټول بدن ته يې اوبه ورسيږي، بيا به مړی په ښي اړخ راواړوي د سر نه تر پښو به يې درې وارې اوبه واچوي چې ټول بدن ته يې اوبه ورسيږي، بيا به غسل ورکوونکی مړی لږ غوندې کينولو ته برابر کړي چې کوم فضله مواد يې معده کې وي هغه خارج شي، نو کله چې مړی ته غسل ورکول شو نو په يوه پاکه ټوټه به يې وچ کړي دا پورته طريقه چې ياد شوه دا يو سنت طريقه ده.

نوټ: کله چې مړي ته غسل ورکړو عين د غسل په طريقه به آخر کې پر مړي چې کافور پکې جوش شوي هغه اوبه به هم په مړي دوهم وار اچوي، بيا به يې په پاکه ټوټه وچوي.

مسئله: د مړي وينښتان تراش کول، د نوکانو اخيستل او د وينښتانو ګومنځول مکروه دي[1].

مسئله: غسل ورکوونکی به بلکل د مړي عيبونه نه افشا کوي.

مسئله: مړی ته به خپلوان يا دا چې صالحان کسان غسل ورکوي[2].

[1] رواه ردمختار
[2] رواه دورمختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله: ښځې ته خاوند غسل ورکولای نشي، لیکن ښځه خاوند ته غسل ورکولای شي، دا ځکه چې د خاوند په مرګ نکاح نه ختمیږي، او د ښځې په مرګ نکاح ختمیږي[۱].

مسئله: که ښځه مړه شوه بله ښځه نه وه او نه یې بل محرم وو بیا به غیر سړی خلطه پلاس کوي تیمم به ورکړي، لیکن ګوري به نه ورته، سترګې به پټوي[۲].

مسئله: که د مړي صرف سر پیدا شو، غسل ورته نشته او که نیم نه زیات بدن یې پیدا شو او سر یې ورسره وو غسل به ورکوي دفن کوي به یې، او که چیرې نیم بدن یې مکمل وو د نیم نه کم نه وو او سر یې ورسره وو غسل به ورکړي. دفن به یې کړي[۳].

مسئله: یو ځای کې مړي زیات وو د مسلمان او کافر فرق پکې نکیده نو ټولو ته به غسل ورکړي، کفن به هم ورکړي یوه هدیره کې به یې ښخ کړي[۴].

مسئله: که چیرې مړی نابالغ وو، هلک وي او که نجلۍ، نارینه او ښځینه دواړه کولای شي چې غسل ورکړي[۵].

مسئله: جنب او حایضې او نفاسه ښځه به مړي ته غسل نه ورکوي، ورته مکروه ده.

مسئله: کوم بچی چې د موره مړ پیدا شو او هغه کې د ژوند هیڅ علامات و نه لیدل شو غسل به ورکوي، کفن به نه ورکوي په یوه ټوټه کې

[۱] رواه درمختار و ردمختار
[۲] رواه قاضی خان
[۳] رواه بحر رایق
[۴] رواه شامي
[۵] رواه درمختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

به يې تاو کړي، ښځ به يې کړي، د جنازې لمونځ هم پرې نشته ليکن نوم به پرې ږدي[۱].

مړي ته د کفن ورکولو طريقه

مړي ته د کفن ورکولو مخکې، پر ژوندو باندې مړي ته غسل ورکول فرض کفايي ده[۲].

مسئله: د نارينه لپاره مسنونه کفن درې ټوټې دی، اول ايزار. دويم قميص او دريم لفافه ده.

ايزار د سر نه تر پښو پورې وي، قميص بيا د مړي تر قدم پورې چې دا تکه به په بر شکول کيږي، دومره به يې شکوي چې د مړي سر پکې ننوزي، مخکنی لمن يې د پښو تر څنګونو پورې پرې غوړول کيږي، لفافه بيا د ايزار نه لږ غوندی اوږد وي د دې د پاره چې مړی ټول پکې تاو شي، بيا د سر او پښو د خوانه وتړل شي[۳].

مسئله: د ښځې لپاره کفن بيا پنځه ټوټې دی چې درې يې د مردانه غوندي، څلورم يې سينه بند دی او پنځم يې خمار (ټکری) دی چې درې شرعي ګزه وي[۴].

د کفن ورکولو طريقه

اول به په کټ يا غولی باندې به لفافه وغوړوي.

دويم په لفافه به برسيره ايزار وغوړول شي.

دريم به په ايزار برسيره به د قميص نيمه حصه وغوړول شي، او نيمه

۱

۲ رواه شرح تنوير و شامي

۳ رواه درمختار

۴ شامی، درمختار و بحر رايق

(c) ketabton.com: The Digital Library

حصه د قمیص به د سر خواته راټوله شي، بیا به مړی پرې د غسل او وچولو نه وروسته د تختې نه په قراره جګ کړي، او پکې به يې ثملوي، د قمیص ټوله شوي خوا به پورته کړي د مړي سر به پکې ننباسي او د مخې خوا لمن به يې تر زنګنو پورې وغوړوي، البته زنګنونه به هم پکې پټوي، بیا به د غسل پرده ورنه ټوله کړای شي. بیا به د ايزار چپه خوا پرې راواړوي، بیا به يې ښۍ خوا پرې راواړويو بیا به د لفافې چپه خوا پرې راواړوي، بیا به يې ښۍ خوا پرې راواړوي بیا به د لفافې سر خواته او پښنو خواته وتړي[1].

مسئله: د کفن لپاره سپين تاري تکه بهتره ده، هغه که نوي وي يا زړه لیکن پاکه به وي د ويختو او ثرمنې کفن مکروه دی، د ښځې لپاره وريښمين کفن جايز دی[2].

ښځې ته د کفن ورکولو بیان

اول به لفافه ورته وغوړول شي، دويم د هغه د پاسه بیا ايزار وغوړول شي، دريم د ايزار د پاسه به ورته قمیص وغوړول شي، د قمیص نیمه حصه به پرې وغوړي، او نیمه حصه به يې د سر خواته ټوله کړي، مړی به تختې نه په کراره پورته کړي او پکې ودې غزوي بیا به د مړي کوڅۍ يا ويښتان دوه حصې کړي، د قمیص د پاسه به يې د سينې ښۍ او چپې خواته اوږدې واچوي.

بیا به يې ټکری د هغې پرمخ او ويښتانو باندې وغوړوي، لیکن نه به يې تړي او نه به يې کلوله کوي، بیا به په ترتيب سره اول د ايزار چپه خوا وروسته به يې ښۍ خوا پرې راټوله کړي، دويم سينه بند به ټکری نه پس او د ايزار نه مخکې تړل هم جواز لري، او که يې دا ټول د کفن د پاسه

[1] رواه شامی و ردمختار

[2] رواه درمختار او شامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وتړي هم ورته جواز لري.

بيا به د نارينه په شکل ايزار او د قميص اول چپه خوا پرې واړول شي. بيا به يې ښۍ خوا ګانې پې راواړوي او د ايزار سر خوا او د پښو خوا به يې وتړي[۱].

مسئله: نابالغ مړي ته کفن د بالغ په شکل ورکول کيږي مراحق ته هم پدي شکل او که چيرته ډير واړه وه هلک ته دوه چې يو ايزار بل څادر دی، او نجلۍ لپاره هم صحيح دی[۲].

مسئله: که د انسان يو اندام يا نيم بدن بې د سر نه پيدا شو، کفن نه ورکول کيږي، نو په يوه ټوټه کې به يې تاو کړي ښخ به يې کړي، او که بدن يې نيم نه زيات وو يا پوره نيم وو او سر ورسره وو بيا نو پوره کفن ورکول کيږي[۳].

مسئله: که په قبر کې مړی پيدا شو، او هغه خراب شوی نه وو، او که تازه وو نو کفن به ورکړي، ښخ به يې کړي[۴].

مسئله: نارينه ته دوه کفنه د ضرورت وخت کې هم جواز لري، ايزار او لفافه او د ښځې لپاره ضرورت وخت کې که درې ټوټې وي کفايت کوي، ليکن کم نه وي نو به هغه ايزار، لفافه او ټکری وي د ښځې لپاره.

د جنازې د وړلو بيان

مسئله: که مړی بچی وه هغه که شير خوار وي يا يې نوی بيل کړی وي د هغه وړل لاسونو کې پکار دی او که لږ غوندې لوی هم وي، په وړو کې به يې يو بل ته ورکوي يا به يې يو بل ورنه اخلي، او که لوی وو په کټ کې

---

[۱] رواه شامي درمختار و بحر
[۲] عالم ګير
[۳] رواه شامي
[۴] رواه شامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

به یې وړي څلور کسانو باندې[۱].

مسئله: د جنازې د وړلو مستحبه طریقه دا ده، چې اول به د کټ چپه پښه په ښی اوږه جګوي کم د کمه به یې لس قدمه یوسي، بیا به یې د کټ وروستۍ چپه پښه په ښی اوږه نیسي کم د کمه به یې لس قدمه وړي، دریم بیا به مخې ته ورځي د کټ ښی پښه په چپه اوږه اخلي اقلا لس قدمه به ځي بیا به وروستۍ ښی پښه د کټ په چپه اوږه اخلي لس قدمه به ځي په ترتیب سره به یې وړي دا ځکه چې حدیث مبارک کې راغلي چې څوک جنازه څلویښت قدمه یوسي هغه ته الله پاک ډیر ثوابونه ورکوي[۲].

مسئله: جنازه چالاک وړل په وقار سره سنت طریقه ده، لیکن دومره چالاکي باندې نه چې مړي ته یا وړونکي ته څه تکلیف پیدا شي[۳].

مسئله: که جنازه په لاره روانه وه او څوک ناست وو هغه به ورته نه دریږي او که ورسره د تلو اراده یې وه جګیږي به په وړو کې به ځان داخلوي، او کوم کسان چې جنازې سره روان وي هغوي ته بیا ناسته جواز نلري[۴].

مسئله: مستحبه طریقه دا ده چې څوک جنازې سره ځي، هغه به یې شاته ځي همدا سې د جنازې ښی خواه او چپې خواته تلل هم مکروه دي[۵].

مسئله: په جنازه کې شاته تلل غوره دي، او که ښځې ورسره وي نو بیا مخکې تلل جواز لري، درصورت چې جنازې سره د ښځو تلل مکروه تحریمي دي[۶].

---

[۱] رواه درمختار و ردمختار
[۲] رواه ؟؟؟ الفلاح و درمختار
[۳] رواه بحر رایق
[۴] رواه مراتي فلاح
[۵] رواه درمختار و شامی
[۶] رواه در مختار تو بحر رایق

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله: که ځوک جنازې سره روان وي، هغه لپاره تلاوت او نورو دعاګانو لوستنه په زوره مکروه دي[۱].

مسئله: د جنازې مخکې تلل مکروه دي، هغه که سپور وي یا پیاده وي، او که چیرې شاته سپور وي بیا ورته جواز شته[۲].

د جنازې د لمانځه مسایل او طریقه یې

د جنازې لمونځ فرض کفایي دی، د جنازې لمونځ کوونکو باندې کوم شرایط چې د نورو لمونځونو دی د دې لمانځه لپاره هم دی، لکه قدرت، عقل، بلوغ او اسلام، لیکن یو شرط دلته چې زیات دی هغه دا دی که کوم شخص د جنازې خبر وي او که خبر نه وي نو بیا پرې لازم ندی.

مسئله: د جنازې د لمانځه د صحیح کیدو لپاره دوه شرایط دي، یو قسم هغه دی چې هغه تعلق لري د جنازې کوونکي سره، بل قسم هغه دی چې تعلق لري د میت (مړي) سره.

نو کوم چې لمونځ کوونکی سره تعلق لري، چې نورو لمونځو کې ثابت دی، لکه طهارت حقیقي او حکمی د بدن، طهارت د لباس او بدن او مکان ستر عورت، قبلې ته دریدل او نیت البته وخت ورسره شرط ندی، او په مکروه اوقات کې مکروه او منع دی[۳].

مسئله: که امام بې طهارت ځخه جنازه وکړه، جنازه یې ونه شو ه چې د ده ونه شوه نو د ټولو جنازه ونه شوه، او که د امام طهارت وو، د مقتدیانو طهارت نه وو جنازه یې وکړه، جنازه کیږي دوباره جنازې ته حاجت نشته، دا ځکه چې جنازه پر یوه شخص هم کیږي[۴].

---

[۱] رواه بحر رایق
[۲] رواه فتح القدیر و بحر
[۳] رواه شامي و رد مختار
[۴] رواه شرح التنویر و ردمختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله: په جنازه کې که اوبه هم موجود وي او دې یې په استعمال قادر نه وي نو تیمم ورته جواز لري.

مسئله: که بوټونه یې پر پښو ؤ، جنازه یې کوله نو په کوم ځای چې ولاړ وي هغه ځای باید پاک وي او که بوټونه یې ویستلي وو پرې ولاړ وو هم جنازه یې کیږي، دا ځکه هغه یې مکان شو[1].

مسئله: دلته کوم شرایط چې مړي پورې تعلق لري لکه:

۱. شرط یې اسلام دی، د کافر جنازه نشته. مسلمان چې هر قسم وي، فاسق وي او که بدعتي نو د جنازې لمونځی یې شته، سوا د څو کسانو لکه چا چې د اسلام پادشاه نه بغاوت کړی وي،

۲. ډاکو دی چې عین جنګ کې هلاک شي، جنازه یې نه کیږي په غسل کې د عالمانو اختلاف دی او که د جنګ نه بعد مړ شو یا قتل کړای شو، یا په خپل مرګ مړ شو، بیا یې جنازه شته کولای یې شي.

۳. چا چې قصدا خپل پلار وژلی وي، یا یې مور وژلې وي د هغه جنازه نه کیږي.

۴. چا چې قصدا خودکشي کړې وي اګر چې دا د بل قتل نه زیات ګناه لري، لیکن د جنازې لمونځ یې کیږي.

مسئله: که وړوکی نابالغ مړ شو، صرف پلار یې مسلمان وو مور یې کافره وه یا یې مور مسلمانه وه صرف پلار یې کافر وو، دلته وړوکی دواړو حالاتو کې مسلمان ګڼل کیږي، دا ځکه چې صغیر د دین تابع وي، د جنازې لمونځ یې کیږي[2].

مسئله: میت نه مراد هغه دی چې دی د موره ژوندی پیدا شوی وي بیا هغه مړ شوی وي نو که د موره مړ پیدا شوی وي، پر هغه د جنازې لمونځ

---

[1] بحر رایق

[2] رواه شامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشته[۱].

مسئله: دوهم شرط یې دا دی لکه:

د مړي بدن باید پاک او صفا وي، حکمي او حقیقي نجاست پرې نوي، د کفن پاکوالی یې شرط دی او که چیرې د کفن کولو نه پس مړی نه څه نجاست ووت، او بدن یې پرې بیلمازه شو، یا یې کفن نو دا مضر ندی، لمونځ یې کیږي، او که چیرې مخکې ناپاک وي بیا لمونځ یې نه کیږي[۲].

مسئله: که مړي ته غسل نه وو ورکړل شوی یا دا چې اوبه نوی او تیمم هم نه وو ورکړل شوی جنازه یې نه کیږي او که مړی ښخ شوی وو، خاورې پرې اړول شوی وي نو بیا یې په قبر جنازه وکړه شي، او که د مړي جنازه یې وکړه، ښخ یې کړو خاورې پرې واچولی بیا وروسته وریاد شو چې غسل وغیره خو د ده نه وو شوي نو صرف په قبر یې جنازه وکړه مخکې جنازه یې صحیح نده دا ځکه چې شرط د طهارت یې موجود نه وو او اوس یې طهارت ممکن ندی، لمونځ یې کیږي[۳].

مسئله: که مړی په کټ کې پروت وو او کټ پاک وو، کټ په ناپاک ځای وو دلته جنازه یې کیږي[۴].

مسئله: دریم شرط یې ستر عورت دي:

که مړی بالکل لوڅ او لغړ وو لمونځ د جنازې یې نه صحیح کیږي[۵].

څلورم شرط یې دا دی چې مړی باید حاضر وي ټول یا اکثره لکه نیم بدن سره د سره نو په غایب باندې جنازه صحیح نده.

[۱] رواه شامي
[۲] رواه ردمختار
[۳] رواه بحر رایق
[۴] رواه قاضي خان
[۵] رواه در مختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم شرط يې دا دی چې مړی بايد مخې ته ايښی وي ، شاته که مړی ايښي وي جنازه يې صحيح نده.

شپږم شرط يې دا دې چې مړی بايد په کټ کې يا بل شي کې وي هغه پروت وي او که په حيواناتو يا دا چې خلقو اوچت نيولی وي د جنازې لمونځ يې نه کيږي.

د جنازې د لمانځه ترتيب او طريقه يې

د جنازې د لمانځه طريقه دا ده چې اول به نيت دا سې وکړي (نَوَيتُ اَن اُصَلّي للّه تَعَالی اَربَعَ تَکْبِيرَاتِ صَلَاةِ الْجَنَازَة اَثنَاءُ للّه تَعَالی وَالدُّعَاءُ لِهَذَا الْمَيِّتِ) او که په پښتو يې وايي نو داسې به وايي: نيت مې وکړو د زړه د اخلاصه آدا کوم لمونځ د جنازې چې ثناء د پاک رب او دعا ده، لپاره د دې مړي، نيت چې په هر قسم وي صحت لري، ليکن درست او صحيح وي.

د نيت وروسته به په الله اکبر ويلو سره خپل دواړه لاسونه غوږونه کوز کړي، بيا به يې د نامه پر سر وتړي، بيا به دا ثناء (يعني سُبحانَكَ اللّهُمَّ) داسې وو ايي (سُبحانَكَ اللّهُمّ وَبِحَمدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالی جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَاءُكَ وَلَا اِلهَ غَيرُكَ) بيا به الله اکبر بې له لاس اوچتولو نه وايي، بيا به دا درود شريف ابراهيمي وو ايي (اللّهُمّ صَلِّ عَلَی مُحَمّد ، وَعَلَی آلِ مُحَمّد ، كَمَا صَلّيْتَ عَلَی إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَی آلِ إِبرَاهِيمَ، إِنّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ) بيا به الله اکبر بې د لاس اوچتولو نه ووايي، درصورت چې مړی عاقل او بالغ وي (اَللّهُمّ اغْفِرْ لِحَيّنَا وَمَيّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا اَللّهُمّ مَن اَحيَيتَه مِنّا فَاَحْيِه عَلَی الاسْلَام وَمَنْ تَوَفّيتَه مِنّا فَتَوَفّه عَلَی الايمَان) او که چيرې مړی اصلی ليونی يا نابالغ هلک وو د هغه لپاره دا دعا ويل کيږي (اَللّهُمّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وّاجْعَلْهُ لَنَا اَجْرًا وّ ذُخْرًا وّاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وّ مُشَفّعًا) ووايي کله يې چې دا اخري دعا ولوستله بيا به الله اکبر بې د لاس اوچتولو نه ووايي. بيا به اول ښی طرف ته بيا چپ طرف ته سلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګرځوي، نو د جنازې لمونځ يې ادا شو پـدې لمانځه کې د قرآنکريم لوستل او رکوع وغيره بلکل نشته[۱].

مسـئله: او کـه چيـرې مـړی ليـونی يـا نابالغـه نجلۍ وه نـو دا دعـا بـه وايي: (اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا وَّاجْعَلْهَا لَنَا اَجْرًا وَّ ذُخْرًا وَّجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَّ مُشَفَّعَةً) او که دا هم نشي ويلای، صرف څلور تکبيرونه هم کفايت کَوي دا ځکه چې صرف تکبيرونه هم د مړي لپاره رحمت دی او جنازه کې درود ويل څه فرض ندي بلکه سنت دی[۲].

د جنازې د لمانځه فرضونه

مسئله: د جنازې د لمانځه فرضونه دوه دي:

1. څلور تکبيرونه د جنازې.
2. قيام دی يعنې د جنازې لمونځ به په ولاړې کوي.

او دجنازې سنتونه درې دي:

1. د الله پاک ثناء او حمد ويل دي.
2. د درود شريف ويل دي.
3. د مړي لپاره دعا ويل دي او جماعت پکې شرط ندی دا ځکه چې جنازه په يوه شخص هم کيږي، جماعت پـدې ضروري دی، چې د جمعې دعـا اثر ډير دی[۳].

مسئله: امام تکبير په زوره وايي او مقتـديان يې پـه خفيـه سره وايـي، سلام هم په زوره وايي باقي ثناء او دعاګانې په خفيه سره ويل کيږي[۴].

---

[۱] رواه درمختار، شامي و بحر
[۲] رواه عالمګير و بحر رايق
[۳] رواه شرح تنوير، شامي و بحر رايق
[۴] رواه هنديه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله: امام ته د مړي د سیني برابر دریدل مستحب طریقه ده، هغه که مړی نر وي یا ښځه، بالغ وي او که صغیر، لیکن که مړي ډیر وو بهتره دا ده چې جدا جدا یې جنازه وشي اول به د اولنی جنازه لمونځ کوي، همدا سې په ترتیب سره کومه چې مخکې راوړل شوي، جنازه به یې کوي او کله چې ټولې جنازې یو ځای راوړل شوي، اول به د هغه جنازه مخې ته راوړل شي، چې هغه عالم او صاحب رسوخ په عمر کې زیات وي د ټولو جنازو یو ځای لمونځ کول هم جواز لري، لیکن بهتره داده چې ټولې جنازې په یو صف کیښوول شي، په ترتیب سره د ټولو سرونه به یوې خواته او پښې به یې د ټولو بل طرف ته راشي، دلته بهتري پدې کې ده چې د امام مخې د هغوي د سیني برابر دریږي او که چیرې د یوې جنازې سر د بلې جنازې پښو سره وي هم فرق نلري، نو کوم یو چې مخې ته وي امام به د هغه سیني ته دریږي[1].

مسئله: په جنازه کې مستحبه طریقه دا ده چې باید درې صفه جوړ شي تر دې حده چې ټول مقتدیان که اوه نفره هم وي نو یو به امام شي اول صف به درې تنه شي، دوهم صف کې دوه آخر کې یو تن ودریږي.

مسئله: په جنازه کې که څوک اول تکبیر ته راونه رسیدو، یا دا چې څو تکبیرونه ورنه فوت شوي وو کله چې امام سلام وګرځاوه، دې به خپل باقي تکبیرونه پوره کړي، ولې چې دی مسبوق ګڼل کیږي.

مسئله: که امام د جنازې لمانځه کې د څلورو نه زیات تکبیرونه وکړل، د امام صاحب په نزد مقتدیان دلته د امام متابعت نکوي، دوی به تکبیر نه وایي چپ به ودریږي، امام سره به بیا خپل سلام وګرځوي[2].

مسئله: که جنازې مختلفې وي او په یوه لمانځه کې یې کولې نو اول

---

[1] رواه درمختار و رد مختار
[2] رواه رد مختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

به اما مخې ته د سړیو بیا ورپسې به د هلکانو او ورپسې به د ښځو آخر کې به د جنکیو صف تړي[۱].

مسئله: هغه مسجد چې د پنځه وخته لمونځ یا د جمعې د لمانځه لپاره جوړ شوی وي هلته بې له عذره جنازه کول مکروه تحریمي دی، نو دلته که جنازه په مسجد کې وي یا بیرون، لیکن لمونځ کوونکی به مسجد کې وي. عذر نه مقصد دا دی، شدید باران، واوره یا بل څه مشکل وي[۲].

مسئله: د جنازې لمانځه کې اول حق د اسلام پادشاه دی که پادشاه موجود نه وو بیا حق د نایب دی چې امامت یې وکړي، که دا نه وو بیا حق د قاضي دی که قاضی نه وو بیا یې حق دنایب دی او که دا هم نه وو نو بیا د امامت حق د محلې د امام دی چې جنازه یې وکړي، او که امام د محل نه وو نو بیا د امامت حق د ده د نږدې رشته دار دی لکه د پلار، تره (کاکا)، ماما بیا ورور دی په دوی کې هر یو چې عالم، هوښیار او با تقوی وي او که نه وو نو بیا امام د جومات ورته بهتر دی[۳].

مسئله: د جنازې د ادا کولو لپاره که یې ولي چا ته اجازت وکړو صحیح خبره ده، دلته که متوفی نه دوه ځامن پاتې شول یو مشر او بل کشر وو نو اولنی حق د مشر دی[۴].

مسئله: که بې له اجازې د ولي نه چا د جنازې لمونځ وکړو ولي اختیار لري چې بیا د سره جنازه وکړي، او که مړی دفن شوی وي، بیا یې په قبر هم جنازه کولی شي[۵].

---

[۱] رواه عالمگیر
[۲] رواه هندیه و ردمختار
[۳] رواه شرح تنویر و ردمختار
[۴] رواه ردمختار
[۵] رواه درمختار و شامی

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله: که چا په ژوند وصیت وکاوه چې زما جنازه دې فلانی سړی وکړي، یا یې دا وصیت وکړو چې ما ته دې فلانی شخص غسل راکړي، نو پدې وصیت عمل ضرور ندی دلته ولي ته حق ورکول شوی چې د جنازې لپاره کوم کس تعین کوي او هم د مړي غسل لپاره هر شخص تعین کوي، دا د ولي اختیار دی[1].

د مړي د ښخولو بیان او مسایل

مسئله: د مړي ښخول فرض کفایي ده، در صورت چې امکان یې د ښخولو وي که امکان د ښخولو یې نه وه مثلا بحر کې سړی په جهاز کې مړ شه، تر وچې پورې مسافه ډیره وه نو مړی خرابیده، نو دی مړي ته به غسل ورکوي، کفن به ورکوي، جنازه به یې کوي بیا به دا مړی قبلې خواته په ښی اړخ دریاب ته وغورځوي.

که چیرې د خرابیدو خطره یې نوه بیا به یې د ځان سره خشکې ته وباسي هلته به یې ښخ کړي[2].

مسئله: قبر د مړي لپاره کم د کمه باید د نیم قد په اندازه ژور وشکوي، او په اوږدوالي کې قبر به په اندازه د قد د مړي وکیني، او پلنوالی بعضي روایاتو کې راځي چې نیم قد په اندازه وي[3].

مسئله: قبر پر دوه قسمه دی:

۱. اول قسم ته یې لحد وایي.

۲. دویم قسم ته یې شق یا لشتی وایي.

لحد هغه دی چې قبر کله وشکاوه، بیا به یې قبلې خواه غاړه کې

---

[1] رواه محیط و هندیه

[2] رواه شامی و در مختار

[3] رواه بحر رایق و شامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشکوي، بيا به دننه پکې مړی کيږدي، دې قسم قبر ته په اصطلاح کې شامي هم وايي.

او شق قبر دا دی چې ابتدا کې سيده قبر وشکوي، بيا يې منځ او مابين کې سيده د مړي د جسد په اندازه جدا وشکوي، بيا هلته مړی پکې کيږدي، په قبرو کې لحد د شق قبرو نه بهتر دی او که چيرې ځمکه شګلنه او نرمه وي خوف يې د لويدو وي نو بيا ورته د شق قبر کيندل غوره دي[1].

مسئله: د ضرورت په وخت کې تابوت کې د مړي ښخول، فرق نلري او بې ضرورت نه بيا د مړي ښخول تابوت سره مکروه ده، ليکن د ښځې لپاره با تابوت غوره دی[2].

مسئله: د مړې لاندې قبر کې درئ او پوزې غوړول جواز نلري بلکه د خاورو هوارول بيا مسنونه طريقه ده[3].

مسئله: د مړي په ښخولو کې د پردې غوړول هم مستحبه طريقه ده، د نارينه لپاره په باران وغيره کې هم فرق نلري، مړی به قبر ته داسې ورکوزوي چې اول به جنازه د قبر د قبلې خواته کيږدي او کوزونکی به د قبلې خواته دريږي، کوزونکي بايد طاق وي، دا مسنونه طريقه ده، او که نه وي هم فرق نلري، دا ځکه چې نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم يې قبر ته څلورو کسانو مدينه منوره کې کوز کړی وو چې يو يې حضرت عباس بل فضل بن عباس دريم حضرت علي او څلورم حضرت صهيب رضی الله تعالی عنهم وو.

د قبر کوزولو کې (بِسْمِ اللهِ وَعَلی مِلّةِ رَسُولِ الله) به وايي. دا چې بعضي عوام دا خبره کوي چې د قبر ايښوولو وخت به بانګ يعنې د آذان

---

[1] رواه درمختار و رد مختار

[2] درمختار او شرح منيه

[3] رواه شرح منيه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلمې وايي ليکن دا بدعت دی.

کله چې مړی قبر کې کېښوده نو مخ به يې قبلې خواته وګرځوي، هغه غوټې يې چې لفافې ته د سر او پښو خواته ورکړې هغه به خلاصې کړي، دا ځکه چې د مړي د لوڅېدو خطره نوره ختمه شوه.

دلته که چېرې د قبر د لوېدو خطره وه د لحد پخول په خامو يا پخو خښتو ورته جواز شته، نور نو د مړي په قبر باندې د خاورو اچول به د سر د خوانه شروع کړي نو کومې خاورې چې د قبر نه ختلي وي، زياتې خاورې اچول مکروه دي نو که په قبر يوه لېشت جګې راغلې خير دی او د قبر د خاورو اچولو نه پس په قبر باندې اوبه پاشل مستحبه طريقه ده چې خاورې ځان ونيسي[1].

مسئله: چار کنجه د قبر جوړول مکروه دي مستحبه طريقه دا ده چې قبر بايد ماهي پشته جوړ شي چې د ځمکې نه يوه لويشت جګ رانشي[2].

مسئله: د مړي د دفن کولو وروسته لږ ساعت غوندې هلته ايساريدل مستحبه طريقه ده چې هلته لږ غوندې قرائت، دعا د مغفرت ورته وکړي[3].

متفرقې مسئلې

مسئله: که حامله ښځه مړه شوه، بچی پکې ژوندی وو ګیډه به یې ورته وڅيري بچی به ترې راوباسي، او که ښځه ژوندی وه بچی پکې مړ شو، د عمليات کولو ورته خطره وه نو هغې لپاره دايي يا بله ښځه راوغوښتل شي چې لاس وردننه کړي، ماشوم ورنه راوباسي[4].

مسئله: کوم وخت چې په قبر خاورې واړول شوې، د مړي ويستل جواز

[1] رواه بحر رايق، درمختار و مراقي الفلاح
[2] رواه مراقی الفلاح
[3] رواه درمختار و ردمختار
[4] رواه درمختار و شامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نلري ها که د بل چا په ځای کې ښخ شوی وو هغه نه غوښتل چې دا مړی دلته وي بیا ویستل یې ضروري دي راوباسي به یې بل مناسب ځای کې به یې دفن کړي.

مسئله: ځانته مخکې کفن تیارول جواز لري ، لیکن د قبر تیارول مکروه دي، ولې چې د دې پته نشته چې زه کوم ځای مرم، بعضې وایي چې مخکې قبر تیارول هم مکروه ندي، بلکه ثواب لري[1].

مسئله: د مړي د ښخولو وروسته په قبر د شنې ونې درول بدی نلري، لیکن د شنې ونې یا شین بوټي پرې کول مکروه تنزیهي دی، او که وچ وي فرق نلري[2].

مسئله: د مړي د خپلوانو او همسایه وو لپاره مستحبه طرقه ده چې د مړي د کور والاوو لپاره اول درې ورځې کنه نو یوه شپه او یوه ورځ باید طعام ورکړي[3].

مسئله: که څوک غواړي چې مړي ته ثواب ورسوي نو هغه دې نفل لمونځ ، نفلي روژه او صدقات خیرات ورپسې کوي، او ثواب دې د هغه روح ته بخښې دلته د وخت تعین ضرور ندی هر وخت یې کولای شي[4].

فایده: کومه ښځه چې دنیا کې د چا په نکاح وي نو هغه به په قیامت کې هم چې دواړه جنت ته لاړ شي هلته به هم د هغه سړي منکوحه وي، او که په دنیا کې د ښځې دوه خاوندان وي نو قیامت کې به هغه د آخري خاوند منکوحه وي، بعضې وایي چې ښځې ته به اختیار ورکول کیږي، کوم یو چې اختیاروي ځانته د ښځې خوښه ده، او که باکره نجلۍ مړه

---

[1] درمختار و شامي
[2] رواه ردمختار
[3] رواه ملا علی قاري
[4] رواه در مختار و ردمختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي وي نکاح يې نه وي کړې نو هغې ته به اختيار هم ورکول کيږي چا سره چې نکاح کوي کولای يې شي.

او که يې انسانانو کې څوک خوښ نشول نو الله پاک به ورته يو نارينه پيدا کړي چې هغه به دا نکاح کوي[1].

فايده: د قبر د زيارت طريقه داده چې کله ورځي د خپل طرف نه به اول کې دا دعا ووايي (السلام عليکم يا أهل القبور وإنا إنشا الله اليکم واردون) بيا چې کوم سورتونه د کلام پاک يې زده وي هغه به ولولي، لکه سورت فاتحه د سورت بقرې اوله حصه تر مفلحون پورې، ايات کرسي، آمن الرسول، سورت ياسين، تبارک الذين، سورت تکاثر، سورت اخلاص درې وارې يا اوه وارې ولولي يا يو کرت سورت ياسين ولولي د مقبرې مرده ګانو ته به يې وبښي، ډير کوشش دې وکړي د شرک ويلو نه ډير ځان وساتي لکه اې زيارته !، يا باباجي !، يا اې فلانيه ! دا کار يا مشکل راته ښنګه او ښنګه کړه، نه بايد مونږ هر څه د الله پاک نه وغواړو هغه زمونږ مشکل کشا دی[2].

د قبر د حالت بيان او مسائل

په حديث شريف کې نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم مهرباني کړيده چې قبر د جنت د باغونو څخه يا يو باغ دی يا دا چې د دوزخ د کندو څخه يوه کنده ده.

حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه فرمايلي چې قبر د آخرت د منزلونو لمړی منزل دی چا چې پدې منزل کې نجات پيدا کړو نورو ټولو منزلو کې ورته نجات حاصل دی او که پدې منزل کې څوک پاتي راغلی

---

[1] رواه مجموعه فتاوی بحواله غرايب

[2] رواه درمختار و شامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ټولو منزلونو کې پاتې دی[1].

بل ځای خپله نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم فرمايلي چې ما بل منظر د قبر نه زيات د ويرې او هيبت والا بل منظر ندی ليدلی، دا ځکه چې قبر هره ورځ اعلان کوي چې زه د نا آشنايی کور يم، د خاورو، چينچو او ځناورو ډک کور يم، خپل ځان سره د نجات لپاره څه توښه راوړئ.

کله چې يو کامل مومن مسلمان قبر کې دفن کړای شي نو قبر ورته وايي چې ستا راتلل ماته ډير خوښ او د قدر وړ دي، ځکه چې ستا ګرځيدل پر ځمکه د دنيا ماته ډير خوښ وو، اوس به د هغې ګرځيدا مکافات او اجرونه ووينې نو دا قبر ورته دومره فراخه شي ترڅو چې سترګې يې کار کوي، بيا د جنت دروازې ورته خلاصې او د جنت په نعمتو يې سترګې يخي شي. او که چيرې فاسق او فاجر مړ شي او قبر ته کوز شي نو قبر پرې اواز وکړي چې ستا راتلل ماته سپيره دي او نامبارک دي، دا ځکه چې ته زما په خيټه ګرځيدې او خپل عمر دې ټول په کبر، بغض او بدبختۍ عبث تير کړ اوس ماته حواله شوې او س به د خپل بدبختۍ نتيجې ووينې بيا به پدې بدبخته د ځمکې نيول شروع شي دومره زور به پرې وکړي چې پښتۍ يې يو بل کې داسې ورننباسي لکه څنګه چې د دواړو لاسونو ګوتې يو بل سره ځنځير غوندې حلقه شي.

بيا به اژدهاران وربانديې مقرر شي، تر قيامته به يې چيچي او ټکونه به ورکوي، نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم فرمايلي که چيرې لدې اژدهاګانو نه يو دنيا ته راپوه کړي تر قيامته به ځمکه څه شی شنه نه کړي[2].

حديث شريف: نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم فرمايلي چې د قبر د

---

[1] رواه فضايل اعمال
[2] رواه فضايل اعمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

عذاب څخه د بچ کیدلو بهترین عمل د الله پاک ذکر دی چې د قبر د عذاب د بچ کولو لپاره د ذکر نه بهترینه بله وسیله نشته.

بل روایت کې راغلي چې د قبر د عذاب د بچ کولو لپاره بله وسیله د شپې لخوا د تبارک الذی وظیفه ده[۱].

حضرت ابن عمر رضي الله تعالی عنه فرمايي چې یوه ورځ حضور نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم زما اوږه ونیوله، ماته یې وفرمایل چې: دنیا کې د مسافر غوندې ژوند اختیار کړه په دنیا کې داسې فکر کوه، چې په لاره روان یم نو دا سفر به خامخا ختموم، سحر کې د ماښام په انتظار اوسي، نو حتمي به د آیندې لپاره د خپل صحت توښه د خپل مرض لپاره تیاروی، دا ځکه چې ستا د صحت توښه د آینده مرض لپاره دوا ګرځي، باید هغه ژوند کې د مرګ نه مخکې تیاره کړي[۲].

حدیث شریف دی چې قبر کې زیات مشکلات او عذابونه د متیازو نه سرې ته پیدا کیږي، دا ځکه چې صحرا ګشت کې اکثره خلک د متیازو ثاڅکو ته فکر نه کوي، چې هغه تل د ده جامو او بدن ته الوزي، باید چې صحرا ګشت کې ډیر احتیاط وکړي، د متیازو ثاڅکو نه ځان وساتي[۳].

حضرت براء رضی الله تعالی عنه فرمايي چې یوه ورځ نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم یوې جنازې ته لاړو هلته نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم د یوه قبر خوا کې کیناست، مبارک دومره وژړل چې ټول مخ مبارک یې پر اوښکو لوند شوو حتی چې مخې ته یې ځمکه په اوښکو لمده شوه، په فصاحت یې وویل چې اې ورونړو ! د قبر لپاره تیاری وکړئ چې دا یو

---

[۱] رواه ترمذي او ابن ماجه
[۲] رواه مشکوات
[۳] رواه اعمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

سخت او خطرناک منظر دی[۱].

حضرت بي بي عايشه رضی الله تعالی عنها يوه ورځ نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم ته وويل چې اې د الله پاک رسوله ! ته هره ورځ د قبر د عذاب څخه ژاړې او پناه غواړې، دا څه وجه ده؟ نو نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم ورته وفرمايل چې اې بي بي عايشې ! ماته دا خطره ده که زه تاته ووايم او د قبر د عذاب نه مو پوه کړم، تاسو به بلکل خپل مړی ښخ نکړئ، د ويرې او خوف د وجې نه که نه نو ما به دعا کړې وه او تاسو ته به مې د قبر د عذاب حالات بيان کړی وه[۲].

حديث شريف: نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم فرمايلي که چيرې وحشي حيواناتو يا ځناورو ته دومره د مرګ د حالت معلومات وشي لکه څنګه چې تاسو ته معلومات شته او درته شوی ده نو ټول حيوانات به د مرګ د حالت هرې خواته خواره واره شي نو يو به هم په سترګو ونه وينی.

بل حديث شريف کې راغلي چې تاسې مرګ ډير ډير يادوی دا د ګناهونو د لرې کولو او دنيا سره د بې رغبتۍ بهترينه وسيله ده[۳].

حديث شريف: نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم فرمايلي چې هره ورځ د لمر ختلو وخت فرښتې اعلان کوي، چې اې خلکو څومره چې کولای شۍ نن ورځ ځان سره نيک عملونه ذخيره کړئ، دا وخت بيا درته په لاس نه راځي پخپله عملنامه کې ځانته څه وليکۍ.

په همدې شکل دوه نورې فرښتې هر سحر يو اعلان کوي چې اې د نيکۍ طلب کوونکيه ! زيری واخله، وړاندې شه نوره نيکي هم وکړه. دوهمه فرښته اعلان کوي چې د بد عمل کوونکيه ! بد مه کړه، منع شه

---

[۱] رواه ترغيب
[۲] رواه فضايل اعمال
[۳] رواه احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل ځان ته د هلاکت سامان، توښه او ذخیره مه جوړوه[۱].

یوه حدیث کې راغلي چې په قبر کې د مړو چیغې او واویلا، یو انسان او بل پیریان نه اوري نور ټول ساه لرونکي حیوانات یې اوري[۲].

حدیث شریف: حضرت ابوهریره رضي الله تعالی عنه فرمایي، یوه ورځ نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم د قبر خوا کې ناست وو نو ویې فرمایل چې اې خلکو! قبر هره ورځ اعلان درته کوي چې اې د آدم ځویه! تا ولې زه هیر کړم؟ زه د تنهایي کور یم، نا آشنا کور یم، د وخشت او وارخطایي کور یم، د تورې تاریکي کور یم او د قسما قسم چینجیو کور یم، غفلت ونکړې خپل ځان سره یو څه درسره راوړې[۳].

حضرت عثمان رضي الله تعالی عنه یوه ورځ د قبر پر سر درید لی وو، دومره یې وژړل چې رږیره مبارکه یې ټوله په اوښکو لمده کړه، چا ورته وویل چې اې د الله پاک دوسته! ته ولې دومره ژاړې د دې په عوض ته د دوزخ د نجات او د جنت داخلیدو په حال ولې نه ژاړې، ده ورته وفرمایل چې ما د نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم څخه اوریدلي چې قبر د آخرت د منزلونه اول منزل دی که پدې منزل کې څوک کامیاب شو نور باقي اعمالو کې به هغه کامیاب وي او که پدې منزل کې ناکام شو نورو باقي اعمالو کې هغه ناکام دی[۴].

حدیث شریف: خپله رسول کریم صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي چې قبر کې مړي داسې حالت کې وي لکه ځنګه چې څوک په اوبو کې ډوبیږي او هغه هرې خوا ته لاس او پښې اچوي چې ځانته نجات ورکړي او یا په

---

[۱] رواه فضایل اعمال

[۲] رواه فضایل اعمال

[۳] رواه فضایل اعمال

[۴] رواه فضایل صدقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي انتظار وي اوس به ما ته څوک لدې هلاکت نه نجات راکړي. همدا سې مړی هم قبر کې د خپل پلار، مور، ورونو او دوستانو د دعا او صدقې ته منتظر وي، چې څوک به ما پسې دعا یا صدقه وکړي، دا ځکه چې دعا او صدقه د دنیا او مافیها نه ورته بهتره او د نجات وړ ده[1].

په فضایل صدقات کې یوه قصه راغلي، چې د یوه بزرګ ورور وفات شوی وو د هغه د تکفین او تهیز وروسته دا بزرګ کورته راځي، څو ورځې وروسته دا بزرګ خوب ویني چې ورور سره خبرې کوي ورته وایي چې وروره ! تا باندې څه حالت تیر شو ، حال راته بیان کړه، ورور یې ورته وویل چې کله زه تاسو دفن کړم او تاسو رانه لاړی پدې وخت کې زما خواته یوه هیبت ناکه د اور شعله راروانه وه، پدې وخت دوستانو نه یوه دوست زما په حق کې د مغفرت دعا وکړه الله پاک هغه د اور شعله د هغې د دعا په برکت رانه دفع کړه[2].

حضرت ابن عمر رضي الله تعالی عنه فرمایي چې یو شخص نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم نه پوښتنه وکړه چې زیات محتاط (هوشیار) څوک وي، نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم ورته وفرمایل چې څوک مرګ ډیر یادوي او د مرګ لپاره تل تیاری کوي پکې مصروف وي نو داسې خلک تل په دنیا کې په دنیوي شرافت کې وي او د آخرت اکرام (عزت) حاصلوونکی وي[3].

ځینې خوش نصیبه خلک شته چې په قبرو کې مزې کوي، تر او تازه مخو باندې په راحت او آرام کې دي، دا هغه خلک دي چې ده پدې دوکه باز کور کې (دنیا) د هغه کور لپاره توجه وه هغه یې یاد وو لدې امیدونو

---

[1] رواه فضایل صدقات

[2] رواه فضایل صدقات

[3] رواه ترغیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه يې د هغې اميدونه مقدم کړي وو خپل ځانته يې څه توښه جمع کړي او د رسيدو مخکېې يې ځان لپاره د نجات لاره پيدا کړه.

نو اې انسانه! چې صبا ته قبر ته ځې، آيا تاته دا اميد دی چې دا بې وفا دنيا به تاسره پاتي کيږي؟ آيا تاته دا اميد دی چې ته به دنيا کې تل ژوندی پاتي کيږي؟ ستا دا ښکلی مکان، ښکلي باغونه، ښکلی ژوند، نرمې بسترې او نور د عيش او نوش سامان به رانه پاتي شي او کله چې ملک الموت راشي دا به مې د خلاصون وسيله وګرځي، او که د ځنکدن په سختۍ به اړخ په اړخ بدليدلی پاتي شم.

افسوس صد افسوس اې هغه انسانه! چې نن ورځ د مرګ په وخت کې د خپل ورور سترګې پټوې، د خپل ځوی سترګې پټوې، د خپل پلار سترګې پټوې او په دوی کې څوک لمبوې، چاته کفن ورکوې، د چا سره په جنازه روان يې، څوک د قبر کنده کې اچوې، صبا په تا هم دا ټول شيان راتونکي دي، بيا هم اې انسانه! ته پداسې شي خوشحاليږې چې هغه ژر درنه فنا کيدونکی دی او په اوږدو اوږدو آرزوګانو او د دنيا په اميدونو کې مشغول يې؟ اې بې وقوفه! څوک دې د خوب په لذتونو کې نه دوکه کيږي، او ستا ورځ ټوله په غفلت کې تيريږي او مرګ دربانديې سور دی، نن ته هغه کار کوې چې صبا ته به په هغه غم کوې او په دنيا کې د څارويو غوندې ژوند تيروې[1].

حضرت اسامه رضي الله تعالی عنه يوه وينځه په قرض واخيستله، او د قيمت آدا کول يې يوه مياشت وعده ورکړه، کله چې نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم خبر شو په تعجب يې وفرمايل چې اسامه تر يوې مياشتې پورې يوه وينځه په قرض اخيستي ده، او اسامه ته د خپلې زندګۍ لوی اميد پيدا شوی دی، زما دې قسم په هغه ذات وي چې زما ساه د هغه په

[1] رواه فضايل صدقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

قبضه کې ده ماته خو د سترګې د رپ پورې هم د خپلې ژوندګۍ یقین نشته، یا د اوبو څکلو پیاله اوچته کړم، او ماته د خپل ژوند کله چې یوه مړۍ ډوډۍ خولې ته کړم د هغې د تیریدو یقین نلرم، نو اسامه رضي الله تعالی عنه یې مجبور کړو ورته یې وفرمایل که نقدې روپۍ لرې ور یې کړه او که نقدې روپۍ نلرې نو وینځه ورته واپس کړه، ورباندې واپس یې کړه[1].

عمر بن عبید رحمه الله تعالی وایي چې ابو شعیب بن زیاد مریض وو زه د هغه پوښتنې لپاره ورغلم، چې د هغه د ځنکدن حالت وو، نو ده ماته وویل چې زه تاته یوه خوشخبري درکوم، زه دلته یو نا آشنا سړی او نا آشنا ښکلی سړی وینم نو ما چې پوښتنه ورنه وکړه چې ته څوک یې؟ نو هغه راته وویل چې زه ملک الموت یم، نو ما ورته وویل چې ما سره به د نرمۍ سلوک کوې نو هغه راته وویل چې ماته هم دا حکم شوی دی چې دې سره به ښه سلوک کوی نو زه به هم د نرمۍ سلوک درسره وکړم.

ابو حکیم خیری رحمه الله تعالی ناست وو څه یې لیکل په لیکلو کې یې قلم د لاسه وغورځیده ویې ویل که چیرې دا سې مرګ وي په الله پاک مې د قسم وي چې دا ډیر ښه مرګ دی دا یې وویل او وفات شو.

د حضرت سلیمان علیه السلام کیسه

یوه ورځ حضرت سلیمان علیه السلام چیرته تشریف فرما وو ، مرغانو یې په سر د چترۍ په شکل چتر جوړ کړی وو ، سیوری یې پرې کړی وو تخت یې په هوا پیریانو او دیوانو نقلاوه شاو خواته انسان او پیریان روان وو ، پر لاره کې یو عابد د الله پاک په ذکر مشغول وو چې سلیمان(ع) یې ولیدو ویې ویل: یا الله تا څومره غټه پادشاهي ورکړیده، چې سلیمان علیه السلام دې د دنیا په ټولو انسانانو، پیریانو او مرغانو

[1] رواه فضایل صدقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت ورکړی ده، کله چې سلیمان علیه السلام د عابد دا وینا واریده نو پیریانو او دیوانو ته یې وویل چې صبر وکړۍ ما کوز کړي نو سلمان علیه السلام ورته وفرمایل چې اې عابده ! چې کوم مسلمان یو ځل سبحان الله ووایي د هغه په عملنامه کې د هغه لپاره د سلیمان د دې لوی پادشاهي نه غوره او اوچت ثوابونه او اجرونه دي، زما دا لویه پادشاهي ختمیږي، او ستا سبحان الله تر ابده باقي ده.

د حضرت ابراهیم علیه السلام په صحیفه کې دي چې اې دنیا ته ځومره ذلیله او بدبخته یې چې د الله پاک د نیکو بندګانو لپاره خپل ځان ښایسته کوې، نو ما د خپلو بندګانو زړو کې ستا دشمني اچولې ده او له تانه مې د هغوی مخ اړولی دی، زما یو مخلوق له تا ځخه زیات ذلیل ندی پیدا کړی، نو ستا دا ټول زیب او زینت بې کاره او ختمیدونکی دی نو ما ستا په ارتباط ستا د پیدا کیدو په ورځ دا فیصله کړی ده چې ته به همیش د چا په اختیار کې نه یې او نه همیش تاسره ځوک واوسي ځومره چې ځوک تاسره بخل وکړي هغه نیک دی، او هغه نیک بندګان چې قلباً زما په فیصلو راضي دي، او زما په احکامو باندې پابند دي د هغوی لپاره خوشحالي ده، کله چې دوی هغه وخت د خپلو قبرونو نه راوچتیږي زما سره د دوی یوه رڼا امانت ده هغه به د دوی مخکې ایښوول کیږي، ښۍ او چپې خواته به یې فرښتې وي، حتی چې زه به د دوی ټول امیدونه ورته پوره کړم.

حدیث شریف: د نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم مبارک ارشاد دی، هغه فرمایي چې خوشبخته کس هغه دی چې دې خپل نفس د الله تعالی د رضا د کارونو لپاره جوړ کړي او د مرګ نه پس په کار راتلونکی عملونه وکړي بدبخته او کم عقله شخصی هغه دی چې هغه د خپل نفس د خواهشاتو تابعداري کوي، او د الله پاک نه امیدونه تړي[۱].

---

[۱] رواه ترمذي، مشکوات او ابن ماجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو عثمان نهدی رحمه الله تعالی فرمايي چې ما حضرت عمر رضي الله تعالی عنه په منبر باندې وليدو چې خطبه يې ويله او ما د ده د کميس پيوندونه وشمير دولس پيونده ورته لګيدلي وو.

هر مسلمان بايد اميدونه مختصر وساتي

نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم فرمايلي چې دنيا دار داسې يو مثال لري لکه څرنګه چې يو سړی په اوبو روان وي منزل کوي نو پدې به د چا يقين وي چې دې د اوبو د پاسه روان وي، او د ده پښې لمدې نشي؟.

حديث شريف: نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم فرمايلي چې د بوډا سړي زړه هميش دوه شيان ځوان ساتي چې هغه اول د دنيا په محبت کې دوهم د آرزوګانو او اميدونو په اوږدولو کې[1].

فقه ابو ليث سمرقندی رحمه الله تعالی فرمايي چې څوک خپل اميدونه مختصر ساتي الله پاک د هغه څلور اکرامه کوي:

۱. په خپل اطاعت کې هغه ته پوره قوت ورکوي.
۲. د هغه غم کم شي.
۳. هغه ته په لږه روزي کې قناعت حاصلوي.
۴. او د هغه زړه منور يعنې روښانه کوي.

علماء کرامو فرمايلي چې پر زړونو کې نور (رڼا) څلور شيان پيدا کوي:

۱. خالي خيټه باندې چې کم خوري.
۲. د نيکو خلکو سره ناسته کې.
۳. د تيرو شوو ګناهونو يادولو کې.
۴. د اميدونو مختصر کولو کې.

[1] رواه متفق عليه ؟؟؟؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

او هغه څوک چې بيا خپل اميدونه اوږده اوږده ساتي نو الله پاک هغه په څلور قسمه عذابونو اخته کوي:

۱. د ده په عبادت کې سستي پيدا شي.
۲. د دنيا غم پرې ډير بار شي.
۳. د مال جمع کولو او زياتولو فکر پرې هر وخت غالب شي.
۴. زړه يې ډير سخت شي.

علماء کرامو بيا ليکلي چې د زړه سختي څلور شيان پيدا کوي:

۱. زيات موړ والی (ډيره خواړه کول).
۲. د بدو مجلسونو نه.
۳. د ګناهونو يادولو نه.
۴. او ګډو اميدونو پيدا کولو نه.

دلته بيا نبي کريم صلی الله عليه واله وسلم حضرت عايشې رضي الله تعالی عنها ته فرمايلي چې: که ته ما سره په قيامت کې او سيدل غواړې نو په دنيا کې داسې وخت تيروه لکه څنګه چې يو مسافر په سورلۍ روان وي، او هغه چيرته لږ غوندې ايسار شي. بل به د مالدارانو نه ځان ساتې، او خپلې جامې تر هغه وخته آغونده چې په هغه کې ترڅو پيوندونه لګيږي[۱].

د آيات شريف مفهوم دی الله پاک فرمايي چې کوم مرګ نه تاسو تيښته کوی نو هغه به خامخا تاسو راګيروي بيا به تاسو هغه پاک ذات سره مخامخ کيږئ چې هغه ستاسو ټولو پټو او ښکاره خبرو نه واقف دی، بيا به هغه درته ستاسو کړل شوي کارونه وبخښي او د هغه بدله به ضرور درکوي.

امام غزالي رحمه الله د ګل په ورځ سحر کې خپل لمونځ ادا کړو بيا يې خپل کفن راوغوښته شکل يې کړو، په سترګو يې کيښوده او ويې

---

[۱] رواه تنبيه الغافلين

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرمایل چې اوس زه د خپل پادشاه په خدمت کې د حاضرۍ لپاره ډیر خوشحاله یم، او حاضر یم، مبارک دا وویل مخامخ قبلې ته ثملاست مخ یې قبلې ته واړوو او ځان یې حق ته تسلیم کړو[1].

حضرت بلال رضي الله تعالی عنه کله چې وفات کیده ښځې ورته وویل های افسوس ته رانه ځې، هغه مبارک ورته وویل چې څومره د مزې خبره ده، او د الله پاک څومره لطف او کرم خبره ده چې زه به صباته د خپلو دوستانو سره ملاقات لپاره حاضریږم، د خوږ نبي کریم صلی الله علیه واله وسلم او د هغه مبارک ګرانو او نږدې ملګرو سره به میلاویږم[2].

ربیع رحمه الله فرمایي چې یوه عابد بصره کې دا خبره وکړه چې یو شخص وفات کیده خلکو ورته د لا اله الا الله تلقین کاوه او د هغه ژبې نه به وتل چې: ته د دې شرابو څخه هم وڅښه، یو ګیلاس خو وڅښه ما هم وڅښل، ته یې هم وڅښه. افسوس افسوس د داسې کسانو په حال.

د حضرت ممشاد (رح) د وفات په وخت یو بزرګ څنګ ته ناست وو، بزرګ ورته د جنت د میلاویدود دعا وکړه، په خندا وفرمایل ورته چې دا دیرش کاله متصل ماته جنت د ټولو زینتو سره ما مخې ته راتلو نو ما یو واری هم ورته پوره کتلي ندي.(زه د جنت د مالک مشتاق یم)[3].

په اخر کې به د حضرت ابراهیم علیه السلام دا دعا وکړو: (ای پروردګاره ! ماته، زما مور او پلار ته او ټولو مؤمنانو ته د حساب او کتاب وخت ښښنه وکړی[4]. امین یا رب العالمین.

---

[1] رواه فضایل صدقات

[2] رواه فضایل صدقات

[3] رواه احیاء

[4] سورت ابراهیم ۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځما ترتیب شوي کتابونه

١- د سعادت خزانه
٢- د فضائلو خزانه
٣- د مونځونو فضائل
۴- د کلمې شریفې او کلام ربي فضیلتونه
۵- د حج خزانې
۶- د زکات او صدقې فضائل
٧- ښځه په ټولنه کې
٨- پاکوالی په اسلام کې
٩- شمائل ترمذی
١٠- د حج او عمرې لارښود
١١- رهنمای حج و عمره
١٢- عقبی ته سفر
١٣- ځوان نسل لپاره لارښوونه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library